

Félagsmálaráðuneytið
Skógarhlíð 6
105 Reykjavík

Reykjavík, 15. júní 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna

Embætti landlæknis styður við frumvarp til laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna og telur að með því sé stigið mikilvægt framfaraskref í átt að aukinni velferð barnanna í landinu. Margvíslegar skýrslur og úttektir hafa á undanförunum árum dregið fram alvarlega annmarka á þjónustu við börn og ungmenni, s.s. langa bið eftir þjónustu, skort á úrræðum, óskýr ábyrgðarhlutverk og skort á skipulögðu samstarfi milli þjónustuveitenda innan ólíkra stofnana og kerfa. Það lagafrumvarp sem hér er til umsagnar tekur á þeim síðastnefndu en eftir sitja þó hinir fyrstu: Skortur á úrræðum og bið eftir þjónustu. Því er mikilvægt að áréttu, um leið og embætti landlæknis tekur fagnandi undir efni þessa frumvarps, að ekki er síður brýnt að tryggja mönnun, aðföng og þekkingu innan mennta-, heilbrigðis- og félagsmálakerfis til þess að þær umbætur sem felast í þessu frumvarpi nái fram að ganga.

Þá bendir embættið á að mikilvæg forsenda þess að hægt sé að koma snemma auga á og mæta þörfum barna fyrir stuðning með árangursríkum hætti er að innleiða áætlun um þrepaskiptan stuðning í leik-, grunn- og framhaldsskólum sem vinnuhópur undir forystu embættis landlæknis skilaði til heilbrigðisráðherra sl. haust.

Embætti landlæknis vill ennfremur koma á framfæri eftirfarandi ábendingum:

- Í 5. gr. þar sem kveðið er á um fulltrúa í svæðisbundnu farsældarráði er rétt að tiltaka einnig fulltrúa frístundastarfs og íþrótt- og tómstundastarfs, þar sem sá vettvangur er ekki síður mikilvægur þáttur í heildrænum stuðningi við farsæld barna.
- Í 6. gr. um hlutverk nýrrar Barna- og fjölskyldustofu er mikilvægt að nefna meðal lögbundinna verkefna reglulegt samstarf við aðrar ríkisstofnanir sem einnig gegna samhæfingar- og ráðgefandi hlutverki gagnvart þjónustuveitendum farsældarþjónustu í þágu barna, svo sem embætti landlæknis og Menntamálastofnun. Til þess að tryggja samhæfingu í málefnum barna er mikilvægt að stofnanir ríkisins sem eru í slíku hlutverki gagnvart þjónustuveitendum séu í reglulegu samstarfi sín á milli um stefnumótun, fræðslu, aðföng og úrræði.
- Í 11. og 12. gr. ætti að kveða skýrt á um að veittur skuli markviss/sérhæfður stuðningur, sbr. „Veita skal markvissari/sérhæfðari stuðning á grundvelli stuðningsáætlunar um samþætta þjónustu og eftirfylgd“ frekar en að „leitast sé við“ að veita markvissari eða sérhæfðari stuðning.

- Í 13. gr. ætti sömuleiðis að kveða skýrt á um að uppbygging, skipulag og framkvæmd farsældarþjónustu skuli taka mið af gagnreyndri þekkingu frekar en að leitast við að það sé gert.
- Í 13. gr. mætti kveða fastar að orði um að samvinna á milli þjónustuveitenda skuli vera skipulögð og regluleg. Jafnvel að þjónustuveitendur á hverju svæði geri með sér samstarfsáætlanir þar sem fram kemur hvernig samstarfi á milli þeirra skuli háttað, hvar ábyrgð liggur á frumkvæði og eftirfylgd o.s.frv.
- Í 15. gr. um upplýsingar ætti einnig að kveða skýrt á um að samráð skuli haft við foreldra og/eða barn áður en upplýsingum er miðlað nema sýnt þyki að slíkt samráð gangi gegn hagsmunum barns.
- Í 17. gr. um tengiliði þjónustu í þágu barna og 20. gr. um málstjóra er mikilvægt taka fram að taka skuli tillit til óska barns og/eða foreldra varðandi hver skuli gegna hlutverki tengiliðar / málstjóra. Mikilvægt er að sjálfsákvörðunarréttur barna og foreldra sé virtur að þessu leyti og sátt ríki um þann aðila sem gegnir þessu mikilvæga hlutverki í lífum þeirra.
- Í 18. gr. um hlutverk tengiliðar mætti nefna sérstaklega undir lið c að tengiliður skuli tryggja aðgang að frummati á þörfum fljótt og örugglega. Vandinn hér á landi er yfirleitt ekki aðgengi yfir höfuð, heldur hversu snemmtækt það er.
- Í 21. gr. ætti að tilgreina sem efsta lið undir hlutverk málstjóra að hann skuli vera málsvari barnsins sem gætir hagsmuna og réttinda þess til þjónustu og umönnunar.
- Í 21. gr. um hlutverk málstjóra mætti sömuleiðis að tilgreina aðgengi að meðferð og úrræðum undir lið c en ekki bara mati og/eða greiningu á þörfum. Ekki er síður mikilvægt að málstjóri hjálpi til við að tryggja aðgang að úrræðum sem byggjast á greiningu á þörfum barns.
- Í 22. gr. um stuðningsteymi og stuðningsáætlun er mikilvægt að taka fram að taka skuli mið af aðstæðum fjölskyldunnar í heild þegar áætlun er gerð um stuðning við barn þar sem velferð barns og fjölskyldu haldast í hendur. Til þess að tryggja farsæld barns getur þurft að styðja við foreldra eða systkini þess með ýmsum hætti, s.s. fjárhagslegum stuðningi, húsnæði, aðgengi að geðheilbrigðisþjónustu o.m.fl.
- Í 22. gr. ætti ennfremur að kveða skýrt á um lagalegan rétt barns til þess að stuðningsáætlun sé gerð og að hún sé gerð í samráði við barn og/eða foreldra.
- Í 22. gr. ætti sömuleiðis að taka fram að stuðningsáætlanir skuli endurmeta og endurnýja árlega hið minnsta og oftast eftir þörfum. Til þess að stuðningsáætlanir komi að gagni er mikilvægt að þær mæti þörfum barns á hverjum tíma og því þarf orðalag að tryggja að ekki líði of langur tími á milli endurmats.

Virðingarfyllt,

Sigrún Daníelsdóttir
Verkefnastjóri geðræktar

Dóra Guðrún Guðmundsdóttir
Sviðsstjóri lýðheilsusviðs

Jenný Ingudóttir
Verkefnastjóri ofbeldisvarna